Ч. 268 Четвер 30 падолиста (12 грудня) 1895. Рік V.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Газети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників люд. Пльона і в ц. к. Старостствах на провінциї:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

До ситуациї в Туреччині.

Нічо так не характеризує теперішне положенє в Туреччині як слідуючі дві події, які стали ся сими днями в Константинополи.

Бувший великий везир (президент міністрів) Саід-паша, прізвищем Кучук (слово то значить „грубий“ або „товстий“) утік перед султаном до анґлійскої амбасади і там криє ся до нині. Як-раз нині тиждень прийшов Саід-паша з своїм 12-літним сином до анґлійскої амбасади та просив амбасадора Кірієра, щоби той взяв его в свою опіку і розповів ось що:

„Послідний раз — сказав він — коли султан приказав мені обняти посаду великого везира, а я того не хотів, замкнув він мене на цілу ніч в одній з комнат в Ілдиз-кіоску. Нині, в середу везиром, дістав я приказ явити ся знову в палаті а мені сказали, що султан хоче, щоби я став знову вечером. Я не можу і не хочу обняти сегу уряду серед теперішних відносин; бою ся, що мій опір може пошкодити моїй свободі або й мому житю. Прошу вас для того о опіку для мене і для моєї дитини“.

Єсть то нечуваний і не бувалий доси випадок, щоби де в якійсь державі, чоловік, котрого его монарх хоче зробити найвисшим по собі достойником, втікав перед тим монархом і просив опіки амбасадора чужої держави, але так само і нечуваним єсть випадок, щоби якийсь монарх замикав чоловіка, котрий не хоче приняти уряду міністра, на цілу ніч до арешту. Щось подібного діяло ся хиба лиш в Росиї, коли то правда, що розповідають о царю Петрі I.; кажуть імено, що сей цар, коли чого розгнівав ся на котрого із своїх міністрів, то закликав его до себе та дубівшкою виписав ему добре науку на его плечах. Але коли б то і було, то було давно — нині, як видимо, може щось подібного діяти ся хиба лиш в Туреччині. Саід-паша знав видко добре, що ему грозить, коли сховав ся до анґлійскої амбасади. Єсть в Туреччині здавен давна звичай, що султан в дуже простий спосіб позбуває ся немилих ему достойників, посилає їм шовковий шнур і тим ніби каже їм: На, повісь ся! — або особи ті щезають нараз тихцем на віки і ніхто не знає, де они поділи ся. Міг би тогди богато розповісти Босфор, на котрого дні спочало вже в той спосіб богато тисячів людий. Щасливими можна уважати тих людий, котрих подібно як недавного везира Кяміла-пашу вивезуть де в далекі сторони. Саід паша бояв ся, щоби з ним не стало ся гірше, як з Кямілом і тому утік до анґлійскої амбасади.

Султан в перщій хвили хотів силоміць дістати Саіда-пашу в свої руки і післав по него своїх післанців до амбасади, але амбасадор Кірієр відповів їм: „Саід-паша єсть моїм гостем; вільно ему іти, коли схоче, або коли схоче, лишити ся у мене день, або й тиждень а хоч би и місяць. Я ему не скажу, щоби собі ішов“. — Аж по такій відповіди зміркував султан і его дорадники, що єле стало ся; він висилав до Саіда кілька разів формальні депутациї і просив его, щоби він вернув, обіцював та прирікав, що ему нічого не зробить, але Саід-паша не послухав і доси перебуває в амбасаді.

Причиною сеї події суть інтриґи двірскої партиї, котра доказувала султанови, що популярний а загально люблений Саід зробив заговір против султана. Саід був тій партиї дуже не на руку, бо часто говорив їй правду в очи і она хотіла позбути ся его в той спосіб. Султан не вірив зразу тим інтриґам, але коли хотів зробити Саіда везиром, а той зажадав від султана, щоби він зрік ся деяких своїх прав в користь правительства, султан повірив інтриґам. Саід зміркувавши тогди, що ему грозить, утік.

Справа ся зробила в цілім Константинополи дуже пригнобляюче враженє, а вслід за нею появив ся і другий немало значний факт. Молодо-турецка партия розкинула брошуру під заголовком: „Вітчина в небезпечности!“, в котрій радить не чекати помочи від султана і правительства, але „заявити свою волю“, значить ся зробити революцию. Рівночасно розкинено відозву, в котрій взиває ся всіх улемів, войско і урядників без ріжниці віри, щоби вислали депутацию до всіх ґубернаторів і до правительства та висказали, чого нарід бажає. Автори відозви кажуть, що не стремлять ані до революциї і різні, ані не роблять ріжниці межи мусулманами а християнами, а хотять лиш, щоби на чолі правительства поставлено людий щирих, честних і розумних. На відозві єсть підпис: „Отоманьский комітет поступу і єдности“ — Відозва та стала ся причиною многих арештовань.

Серед таких відносин в самім Константинополи має отже переводити ся реформа в цілій державі!

4)

Дещо з технїки.

I.

Новочасна вандрівка народів. — Кілько зелізниць на сьвіті а кілько кораблїв. — Як роблять ся шини і колеса від ваґонів. — Чоловік а машина. — Мала сила а велика робота. — Переношенє домів в Америцї. — Чому конем міряють силу машин? — Як мірить ся електрику, або що значить година „ватів“ і „кільо-ватів“.

(Дальше).

Чим більше треба сили електричної, тим більшою мусить бути машина електрична або дінамо. Коли-ж дінамо о силї 1000 коний витворює тілько електрики, що она дає тілько сьвітла, кілько 144.000 сьвічок, то можна собі уявити, яка то велика мусїла би бути машина, котра дала би тілько електрики, щоби нею зробити таке сьвітло, яке дало би 25 міліонів сьвічок. А таким сьвітлом має сьвітити ліхтарня морска на Файр Айленд (Fire Island) на полудневім побережу острова Льонґ Айленд (Long Island), що лежить на полудне від міста Ню-Йорку, а котрий сполучено з сим містом величезним мостом, переходячим через морский пролив Іст-Рівер (East River). Аж трудно собі уявити, яка то велика сила сьвітла. Для порівнаня пригадаємо, що на маленькім острівци анґлійскім Бішоп Рок в громадцї островів Сціллї, котрі лежать на захід від Анґлії, стоїть ліхтарня морска на 49 метрів висока, котра пускає електричне сьвітло на море на 29 кільометрів доокола. Американьска ліхтарня морска має бути на 55 метрів висока, а буде осьвітляти море аж на 40 кільометрів, отже на півшеста милї далеко. Коли-б таку ліхтарню поставити серед Львова, то она не лиш осьвітила би цїле місто, але ще аж так далеко, як до Городка, доокола міста. Не дармо то хтось пророкував, що прийде колись час, коли не будуть осьвітляти міст так, як тепер, множеством маленьких а темних ліхтарень ґазових або нафтових, лиш виставлять одну ліхтарню, а та осьвітить цїле місто і зробить з ночи день. Може й дійстно до того прийде, але поки що нема ще до того потреби, тим менше — по наших містах, де люди й на потемки можуть розбивати собі голови.

Коли-ж зважимо, що машина електрична о силї 1000 коний дає тілько сьвітла, що 144.000 сьвічок, то сьвітла по 25 міліонів сьвічок не може вже хиба давати одна машина, бо тогди треба би до неї більше сили, як 173.000 коний. І дійстно для вироблюваня дуже великої скількости електрики не вистає одна, хоч би й дуже велика машина електрична; треба до того кількох. При тім же треба знов великої штуки технїчної, великого знаня і великої точности, щоби в кількох окремих машинах електричних виробльовати таку електрику, котра би з одноковою силою спливала ся в однім проводї і робила однакову роботу.

Але нїяка машина електрична не виробить сама з себе електрики; треба ще якоїсь сили, що порушала би ту машину. Найважнїйшою такою силою єсть нинї пара. Видко отже, що старша пара як електрика, бо без неї не було би електрики. Але без зелїзних кітлів та машин не вдїяла би й пара нїчого. Зелїзо, пара і електрика взяли ся отже до спілки і роблять переворот на сьвітї. Але бо знов старша вода як пара. На многі тисячі лїт перед тим, заким ще люди спізнали силу пари, робила вже вода велику службу; она й нинї дає людем свою силу: двигає кораблї, обертає колеса в млинах і тартаках та меле збіже і ріже дерево і т. д. При парі призабули люди трохи на силу води, аж тепер електрика приводить еї на ново до великого значіня. Сила води не коштує нїчого а всюди, де близько ріки та водоспади, дуже легко о ту силу, лиш щоби уміти еї відповідно використати. А до того як-раз надає ся електрика. Електричними машинами можна не лиш ловити силу води, але й посилати еї в подальші сторони. Від коли сила електрики війшла в уживанє, роздумували люди над тим, як би то використати і силу води; але аж Американцї взяли ся на добре

Перегляд політичний.

Вчерашне засїданє Палати послів було замітне тим, що підчас ґенеральної дебати буджетової промавляли репрезентант Молодочехів і президент мінїстрів. Пос. Крамарж в своїй бесїдї заявив рішучо, що відносини Молодочехів до правительства не будуть доти добрі, доки намістник гр. Тун не уступить і доки правительство не займе відповідного становища супротив цїлого ческого народу, навіть і на Мораві. — Ґр. Баденї сказав, що правительство стремить до заведеня мира межи народностями і в тім дусї буде старати ся, щоби і полудневі Тирольцї вступили до сойму. Заслуги ґр. Туна для Чехії суть безперечні і великі а він поступав завсїгди в згодї з правительством і буде поступати. Що-до переговорів з Молодочехами не має ще правительство достаточної підстави. Наконець заповів ґр. Баденї, що на першім засїданю Палати в лютім правительство предложить проект реформи виборчої. — Пос. Цуркан промавляв в справі культурних інтересів Русинів і Румунів на Буковинї.

В справі поголоски о уступленю ґр. Туна доносить Sonn-u. Montags Ztg., що ґр. Тун обовязав ся залишити дотеперішну свою полїтику і виступати прихильно супротив Молодочехів.

З Константинополя доносять, що онногди рада мінїстрів займала ся справою Саіда-паші. Раджено також над виданєм проклямациї султана заповідаючої всїлякі загальні реформи. — Саід-паша вернув вчера добровільно до свого помешканя.

Новинки.

Львів дня 11 грудня 1895

— **З Відня пишуть:** На суботнїшнім двірскім обідї, данім Є. Вел. Цїсарем в честь нових кардиналів, були запрошені між иншими: Є. Ем. кардинал Сильвестер, крилошани Бачиньский та др. Теофіль Сембратович і о. Євгеній Гузар. Цїсар по обідї розмовляв з кождим гостем. На понеділок дістали запрошенє на обід до віденьского архиєпископа кардинала Груші, а на вечер до апостольского нунция Алїярдіого. В недїлю в полуднє представляла ся Є. Е кардиналови Сильвестрови громада Русинів віденьских.

— **„Клюб Русинок“** у Львові устроює 17 с. м. в навечерє празника сьв. Николая в великій сали „Клюбу почтового“ (давнїйше Frohsinn) вечерниці для дїтий. Кромі забав, які відбудуть ся під проводом учительок, побачать участники прегарні мглисті образи а надто і драматичний образок „Суд сьв. Николая“ відограний дїтьми.— Вступ на салю від особи 40 кр., білет родинний на три особи 1 зр., для учеників 25 кр., а дїти понизше 10 лїт в супроводї родичів мають вступ вільний. Родичі, котрі хотїли би для дїтий своїх подати на тих вечерницях перекуску, зволять зложити на ту цїль в „Рускій Бесїдї“, де лїста отворена, або на руки членів „Клюбу Русинок“ найдальше до суботи квоту 30 кр., за що дістане дитина шинки з булкою, склянку гербати і тїсточко. Для старших буде окремий буфет. — Дарунки, які хто наміряє дати дїтворі, треба добре опакувати і на кождім виразно написати імя і прозвище. Дарунки ті треба принести ві второк з собою і передати їх на сали до рук предсїдательки „Клюбу“ перед розпочатєм вечерниць, значить перед годиною 6-ою вечера. — Цїлий дохід, як зі вступу так і з буфету, призначений для товариств „Руслан“ і „Шкільна Поміч“.

— **З Товариства для виробу риз церковних в Самборі.** Маємо честь подати до відомости Вп. Духовеньства, що по причинї недогляду опущено в ново-виданім і сими днями розісланім цїннику, що Товариство вирабляє також колпаки з сукна (перувіян) по цїнї 2 зр. 50 кр. — При сїй нагодї умильно просимо всїх довжників нашого Товариства, щоби зволили чим скорше сплатити давні залеглости, бо через недодержанє терміну сплати приходить Товариство в так прикре положенє, що не може точно вирівнувати своїх рахунків в фірмах. — *Дирекция.*

— **Холєра.** Дня 9 с. м. не було нїякого нового занедужаня на холеру; померла одна особа в Нижбірку новім, гусятиньского повіта, а а одна виздоровіла в Брикули новій, в теребовельскім повітї. Остало в лїченю ще 5 недужих на холеру осіб, а то одна в Нижбірку, а 4 в Брикули.

— **Шкарлятина** загнїздила ся від довшого часу в селах Грабівцї та Бавoрові, повіта тернопільского і богато дїтий уже пожерла. В инших місцевостах лютує кір.

— **В Монастирисках** придержала сими днями жандармерия аґента еміґрацийного Ковальского і найдено при нїм значнїйшу квоту, вимамлену від охотників до еміґрациї.

— **Підроблені банкноти.** З Триесту доносять, що в Удіне увязнила полїция три особи, а то аґентів Людвика Мусіґа і Івана Бертолетті та господаря Далькотто за випусканє в обіг підроблених 50-ґульденових австрийских банкнотів.

— **Населенє Берлина** після відбутого дня 2. с. м. обчисленя виносить 1,674.115 душ, а то 797.186 мужчин і 876.926 женщин. При послїднім списї населеня в 1890 роцї мав Берлин 1,578,794 мешканцїв, отже в пятьох послїдних лїтах прибуло єму майже 100.000 мешканцїв.

— **Серед ледів.** З Одеси доносять телеґрафічно, що 19 кораблїв вітрильних, що виплили на Азовске море, застрягло в ледах, так що не можуть добити ся назад до берега. На тих кораблях єсть 1000 людий залоги. Висели зарядили поміч і доси виратувано 4 кораблї; о прочих 15 нема нїякої вісти.

— **Про сумні наслїдки дуру еміґрацийного** пишуть з Сокальщини до „Дїла“: І в Сокальщинї люди, навіть досить маючі, баламучені спекулянтами о „раю бразилїйскім“ спродують без застанови господарства за безцїн спекулянтам, а ті відтак відпродують кавалками і роблять дуже добрі ґешефти. Але наведу нинї один цїкавий образок. Мартин Жур, господар з Безейова, маючий господарство з $9^1/_2$ морґів поля і з будинків господарских в добрім станї, удурений рухом еміґрацийним постановив разом з жінкою спродати господарство і виїхати до Бразилїї. Як помислив так і зробив. Пійшов до Белза ($^3/_4$ милї від Безейова) і оголосив продаж свого майна. Жиди, що на такі дурнички лише чигають, поїхали того самого дня з Журом до Безейова, оглянули загороду, а вернувши з Журом назад до Белза зробили контракт у нотаря, купивши цїле господарство і $9^1/_2$ морґів поля за 1.300 зр. Ще того самого дня приїхали знов до Безейова, щоби господарство взяти в посїданє. Довідав ся зараз о тім отець жінки Жура, наробив крику і зачав з иншими крівними відмавляти свого зятя від виходу до Бразилії і настав на відкупно господарства назад від жидів. Жур дав ся намовити і на другий день давай просити жидів,

---

до тої сили, бо маючи в своїм краю так величезний водоспад, як Неяґара, постановили его заставити до роботи. Коло того водоспада зробили они тепер таке огнище промислу, якому нема пари в цїлім сьвітї. А варто тому огнищу промисловому придивити ся близше, бо аж по нім можна буде пізнати, що значить сила води і електрики, коли чоловік своїм розумом заставить їх до роботи.

Неяґара (або Ніяґара; Анґлїйцї виговорюють також: Неєґере) єсть то ріка, що сполучає два великі озера в північній Америцї, Еріє і Онтаріо, саме на граници Сполучених Держав північної Америки і Канади; правий бік (всхідний) тої ріки належить до Сполучених Держав, а лївий (західний) до Канади. Озеро Онтаріо лежить о 101 метрів низше як озеро Еріє. Цїла ріка межи тими озерами єсть на 55 кільометрів довга, але при 32-ім кільометрі, отже трохи дальше, як в половинї довготи, єсть на рїцї величезний поріг, по котрім вода спадає в долину і творить найвеличавійший водоспад, який лиш єсть на сьвітї. На самім водоспадї піднимає ся скала, т. зв. козячий або радужний остров (від того, що на нїм дуже часто показує ся радуга або веселка) і розділяє цїлий водоспад на дві части: менший американьский, 330 метрів широкий а на серединї 47 метрів високий, і більший, званий канадийским або великим, 578 метрів широкий а 44 метрів високий. Вода того водоспада спадає з таким гуком і шумом, що его чути инодї аж на 8 миль далеко. Обчислено, що водоспад той має силу 6 і три чверти мілїона коний; дехто каже навіть, що аж силу 17 мілїонів коний. Повисше сих водоспадів може на 8 кільометрів єсть другий водоспад 25 метрів високий. Недалеко водоспадів єсть місто Неяґара Фальс, котре має до 15.000 жителів.

Отже силу сего водоспаду постановили використати Американцї. А дійстно трудно сказати, хто в сїм сьмілїм предприємстві мав більшу відвагу, чи великі капіталїсти, котрі зараз, скоро лиш піднесено таку гадку, зложили величезні капітали, чи ті фабриканти, що не чекаючи, чи що буде з того предприємства чи нї, попереносили сюди зараз свої фабрики з ріжних сторін краю. Але Американцї — нарід предприємчивий, відважний і рішучий; они знають, що лиш тим способом можна прийти до майна, коли чоловік якесь дїло добре розважить а відтак борзо і сьміло до него бере ся, та що той борше змеле, хто борше на кіш насипле: Отже они взяли ся до дїла і так станув на водоспадї Неяґара сего лїта перший дінамо, котрий відбирає вже водї силу 5000 коний. До него мають прийти ще девять других, а відтак всї разом будуть брати від води силу 50.000 коний. А цїкаво, як они то зробили.

Товариство Niagara Power (Сила Неяґари) викопало коло водоспаду на півтора чверти милї далеко від ріки великий, на 140 стіп довгий, 18 стіп широкий, а 178 стіп глубокий закіп та спустило до него з ріки повисше водоспада воду каналом, 250 стіп а місцями навіть 1700 стіп широким а 12 стіп глубоким. На сподї того закопу уставлено величезні турбіни. (Турбіна єсть то величезне колесо, подібне до млиньского, але поставлене лежми, так, що вал від него сторчить до гори. Колесо то має з одного боку дно. Коли вода з гори напливає до колеса, то випливає з него боком черпачками і через то колесо обертає ся). Над самим закопом побудувало згадане товариство великий дім, котрий і названо „домом сили“ — повергава (Powerhouse). Десять великими отворами вливає ся вода з каналу до грубих рур, на 3 стопи широких і з величезною силою спадає 178 стіп глубоко в колеса турбін, котре через то порушають ся так скоро, що обертають ся 250 разів на мінуту. В ті колеса зачіпають пальцями довгі 166 стіп сталеві валки, а горішні їх кінцї вистають зпід землї в повергаві і там обертають електричні машини. Цїла така одна машина разом з турбіною і сталевим валком важить 1700 сотнарів; можна отже уявити собі, яка то мусить бути величезна сила води, що як найправильнїйше обертає цїлу машину і робить електрику.

До того закопу з турбінами можна спустити ся аж на сам спід 142 стіп глубоко, але турбіни тут не видко, бо она єсть ще глубше під вимурованим сподом закопу, попід котрий іде 7000 стіп довгий, 21 стіп високий а 19 стіп широкий, мурований канал, котрим спливає вода з турбін назад до ріки в долішній єї части. Канал той єсть так спадистий, що вода спливає по нїм дуже скоро, бо робить аж 20 миль на годину. Цїле урядженє єсть так докладно зроблене, що вся машинерия ходить точно як годинник, але за то й коштувало оно не мало гроша, бо аж пять мілїонів долярів (12 і пів мілїона зр.). Тепер розходить ся лиш о то, чи цїле предприємство виплатить ся. Знатоки американьских відносин кажуть, що виплатить ся ще й добре. В першім „домі сили“ роблять вже машини електрику в силї 50.000 коний, а цїле то заведенє, разом з допливовим каналом і з каналом під землею для відпливу води єсть обчислене на силу 120.000 коний. Тепер же мають ставити ще другий дім сили на 14 дінамів, з котрих кождий має вирабляти електрику в силї 5000 коний, отже разом всеї сили 70.000 коний. Крім того мають ще зробити канал допливовий на силу 200.000 коний.

щоби они єму господарство назад відпродали. Жиди пристали на то, але подиктували єму ось такі услівя: Жур мусить їм звернути 45 зр. коштів купна, 10 зр. даних нотареви за контракт, 58 зр. до уряду податкового. а крім того полишити при них найлучший морґ поля а Жур відкуплює его від них за 250 зр. Назадовго прийшло з уряду податкового візване до Жура, щоби знов заплатив 58 зр. до уряду податкового, бо він тепер купив господарство від жидів. Так до кількох днів стратив Мартин Жур 421 зр. через свою легковірність. Він мав лише 150 зр. довгу, затягненого на репарацию будинків господарских і міг був довг той помалу сплатити. Збаламучений надією на рай в Бразилії, почав був нарікати, що тут нема що робити, бо земля не хоче родити; тепер люди кажуть, що земля мусить єму родити, бо він еї добре переторгував.... Сумний образ!

Господарство, промисл і торговля.

— **Ц. к. Дирекция руху зелізниць державних** оповіщує: Заведене білетів річних, на часткові простори і абонаментових.

Незадовго вийде додаток до тарифи особової ц. к. зелізниць державних, в котрім поміщено нові постанови що-до видаваня білетів річних, на часткові простори і абонаментових, які будуть заведені з днем 1 січня 1896.

Як відомо, видає ся тепер на ц. к. зелізницях державних кромі білетів по звичайних цінах і кромі знижень для дітий, учеників і робітників, тілько білети річні на цілу сїть ц. к. зелізниць держ. і білети річні на часткові простори від 50 до 500 кльмтр.

Хотяй ціни тих білетів в відношеню до подібних білетів иньших так австрийских як і заграничних зелізниць можна уважати за низькі, то прецінь покуп їх держав ся дотепер в дуже тісних границях, з чого слідує, що доперішний устрій відповідав тілько дуже малій части подорожуючих і не був в силї улекшити їзду ширшій публиці.

Заряд зелізниць державних постановив проте завести прібно в р. 1896 нові білети часові, а іменно білети річні на більші части, взглядно на цілу сїть ц. к. зелізниць держ., дальше білети місячні і річні на часткові простора до 40 км. і білети абонаментові.

Нові білети річні припускають довільну комбінацию після округів поодиноких Дирекций з тим однак застереженєм, що найменша за 1 білет річний заплатити ся маюча належитість виносить в класї III. 130 зр., в II. 235 зр., а в I. 390 зр.

Ціни в окрузї поодиноких Дирекций суть слідуючі:

	III. кл.	II. кл.	I. кл.
Відень	35	65	105 зр.
Лінц	40	70	120 „
Інсбрук	30	55	90 „
Вілях	40	70	120 „
Тріест	20	35	60 „
Пільзно	45	89	135 „
Прага	50	90	150 „
Оломунець	20	35	60 „
Краків	50	90	150 „
Львів	50	90	150 „
Станїславів	40	70	120 „

При комбінациях, котрі обіймають більше як: 4 округи дирекцийні, наступає знижене (не нарушаючи установлених цін мінімальних) в той спосіб, що належитість припадаюча за 5 округів знижає ся о 5%, за 6 округів о 10% і так дальше за кождий наступуючий округ о дальших 5% так, що подані повисше для поодиноких округів ціни при купні білету на цілу сїть ц к. зелізниць держ. знижають ся о 35%.

На часткові простора до 40 кільом. будуть заведені білети з важностию від 1 до 6 місяців і білети з важностию на оден рік зі слідуючими цінами:

За місяців	10 км.*)			20 км.		
	III. кл.	II. кл.	I. кл.	III. кл.	II. кл.	I. кл.
	Ціна в золотих риньских а. в.					
1	7	12	20	11	20	33
2	12	23	38	20	36	60
3	17	31	52	27	48	80
4	21	38	63	32	57	94
5	25	45	74	37	66	109
6	29	51	85	42	74	123
12	45	80	133	58	103	171

За місяців	30 км.			40 км.		
	III. кл.	II. кл.	I. кл.	III. кл.	II. кл.	I. кл.
	Ціна в золотих риньских а. в.					
1	15	27	45	20	35	58
2	28	49	82	35	63	104
3	37	66	109	47	83	137
4	43	76	126	54	95	158
5	49	87	144	61	108	178
6	55	97	161	68	120	199
12	71	126	209	84	149	247

*) Важні також для просторів понад 10 км., єсли той лежить на території одної громади.

Як з сеї табелі видко, ціни одиничні, служачі за підставу обчисленя, зменьшають ся в міру того, як росте віддалене і як збільшає ся час важности білетів.

Білети абонаментові представляють ся яко леґітимациї до їзди за пів білету дотичної кляси і катеґориї поїзду. Ціна їх виносить 35 зр. за III. кл., 60 зр. за II., а 100 зр. за I-шу.

Леґітимациї ті мають стійкість для всїх шляхів ц. к. зелізниць держ. як і зелізниць приватних зістаючих в заряді державнім, о скільки дасть ся до тих примінити тарифа особова з д. 1. вересня 1895. Леґітимациї III. кл. управняють до їзди за пів білету тілько III. клясою, леґітимациї II. кл. до їзди за пів білету в II. і III. класї, леґітимациї I-ої кл. до їзди за пів білету у всїх 3-х клясах.

Систем білетів абонаментових, котрий вже від довшого часу заведено у Франциї і Швайцариї, має на цїли знижити ціну їзди для одної і тої самої часто подорожуючої особи при рівночаснім зменьшеню ризика, яке єсть злучене з набутєм річних карт так для зарядів зелізничих як і для набувці білету.

Важність білетів абонаментових покаже примір: Леґітимация другої кляси коштує 60 зр. і уповажняє, за заплатою половини ціни до їзди, на всїх шляхах ц. к. зелізниць держ. через цїлий рік. — Показує ся проте, що їзда II. клясою, за котру би звичайна ціна виносила була 120 зр. буде коштувати 60 зр. і належитість за леґітимацию 60 зр. разом 120 зр., за всїх дальші їзди платить ся вже тілько половину ціни, з того вийде для подорожуючого, котрий би мав був заплатити 300 зр. за білети, теперішна ціна 150 зр. + 60 = 210 зр., отже знижене о 90 зр. або 30%. — То процентове знижене більшає в міру дальших подорожий.

Білети річні, на часткові простори і абонаментові мають стійкість тілько для шляхів в них означених і тілько для тих осіб, на котрих імя суть виставлені і котрих фотоґрафію до білету залучено, а уповажняють уживати всїх поїздів особових і поспішних, в котрих знаходять ся вози дотичної кляси. — За ужите поїздів експресових або люксусових доплачує ся в цїлости приписаний в такім случаю додаток.

Білети річні, білети на часткові простори з важностию цїлорічною і білети абонаментові обіймають завсїгди час одного року, в наслідок чого належить і припадаючу ціну без взгляду на час купна заплатити завсїгди за цїлий рік.

Так само і за білети на часткові простори з важностию від 1 до 6 місяців платить ся повну належитість, без взгляду на то, чи білет куплено на початку, чи в середині місяця.

Всї згадані білети будуть видавати ц. к. Дирекциї руху і бюра інформацийні ц. к. зелізниць держ. у Відни і Львові, а надто білети на часткові простори до 40 км. будуть видавані через ц. к. уряди зелїзничі у Відни.

Білети набувати можна впрост або за посередництвом стациї, котра лежить на маючій ся ужити просторони.

То все робить ся лиш на американьскій стороні. Тепер же зложила ся спілка, котра і на канадийскій стороні хоче добувати з водоспаду силу 200.000 коний, а канадийске правительство дало вже на то концесию. Силу звідтам будуть спроваджувати на американьский бік. Тим способом буде мати цїла спілка, що зложила ся для сего предприємства з найбільших американьских товариств, з найперших банкірів в Ню-Йорку і таких богачів як Вандербільт, Астор Мільс і другі, котрі вже самі не знають, кілько у них маєтку, не менше лиш 520.000 коний сили до розпорядимости. Окремо від сеї спілки завязали ся ще два товариства акцийні, з котрих одно будує канал на милю довгий, 70 стіп широкий і 14 стіп глубокий, на добуване з водоспаду сили 100.000 коний, а друге знов будує канал на силу 140.000 коний. Коли всї ті заведеня стануть готові, то будуть всї разом добувати з водоспаду Неяґари не менше лиш 760.000 коний сили. Припустім же, що цїлий водоспад має лиш силу 6 і три чверти міліонів коний, то побачимо, що з неї возьмуть ледви трохи більше як десяту часть. О таку часть і зменшать ся і водоспад, але через то ще зовсім не стратить на своїй величавости, як то спершу побоювано ся.

Але підім дальше. Коли-б зібрати разом всї парові машини, які тепер суть в Сполучених Державах, то они не дали би більше сили як двох міліонів коний. Третину з того могла би заступити сила водоспаду Неяґари. Коли ж зважимо, що сама сила води не коштує нічого, що еї не треба добувати з таким коштом як силу пари до витворюваня електрики і що она єсть забезпечена на многі сотки літ, хиба що колись настала би якась катастрофа і вода в ріцї та сусїдних озерах або збігла би, або би висхла, то зміркуємо, що та сила мусить бути далеко дешевша, як сила пари, до котрої крім окремих машин та великої маси вугля треба ще й окремої обслуги. Можна для того припускати, що вже в недалекім часї перенесе ся до водоспаду Неяґари множество фабрик. З другої же сторони трудно знов припустити, щоби на розмірно так мале місце перенесла ся третина всїх фабрик в Сполучених Державах. Длятого з видобутої силою води електрики лишить ся ще досить, щоби крім робити нею саму механїчну роботу, можна ще нею сьвітити і огрівати. З часом отже готово тут повстати величезне місто фабричне, в котрім люди й забудуть як грань виглядає та як дим, особливо, з вугля камінного, пахне — все буде робити електрика.

Тепер же порівнаймо ще кошти руху парової машини а кошти руху динамів. Фахові знатоки кажуть, що в кождім великім місті фабричнім сила одного коня коштує річно більше менше 60 зр. При водоспаді Неяґари стоїть зараз коло самого повергаву велика фабрика паперу, котра має свої окремі чотири динама, кождий о силі 1100 коний. Для їх руху спроваджує она від спілки „Сила Неяґари" окремим бічним каналом і платить за то від кождої сили коня річно, числячи 365 днів по 24 годин лиш 8 долярів або 20 зр. — отже лиш третину того, що мусїла би видавати, коли-б до порушуваня динамів уживала сили пари. Ріжниця в коштах вже дуже велика.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.